

Die DDR lebt weiter!

Film Anmeldelse. *Good bye, Lenin* (2003). Instruktion: Wolfgang Becker.

Af [DORTE SCHMIDT-JØRGENSEN](#)

Wolfgang Becker bygger i sin seneste berlinerfilm bro mellem fortid og nutid, DDR og BRD – fremtiden går fortrøstningsfuldt i møde. Feel-good-filmen *Good bye, Lenin* har gået sin sejrsgang gennem det genforenede Tyskland, nabolandene Schweiz og Østrig og har nu ramt de danske biografer (kun) syv måneder efter sin premiere.

"Det DDR jeg skabte, var det DDR, jeg ønskede havde været". Nogenlunde sådan ræsonnerer hovedpersonen og fortælleren, Alexander Kerner (herefter Alex), mod slutningen af *Good bye, Lenin*. Alex har da gennem sommeren 1990 genopbygget og vedligeholdt DDR inden for sit hjemms fire vægge. Filmens slogan er "Die DDR lebt weiter auf 79 qm". Trekvart år efter murens fald virker et sådant projekt besynderligt, men Alex' motiv er (som meget andet i filmen) rørende.

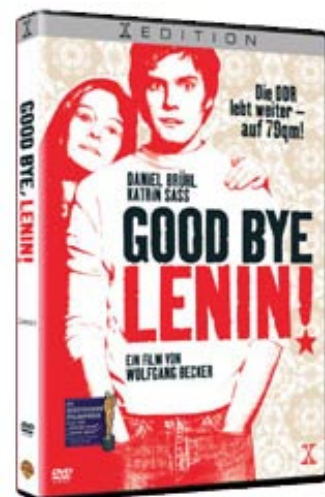
Historien

I oktober 1989 er Alex på gaden for at demonstrere mod DDR. Her ser hans mor, der er glødende DDR-tilhænger og på vej til 'pamperfest' i parlamentsbygningen, ham i kamp med politiet - og hun falder om på gaden med hjertestop. Otte lange måneder ligger hun i koma, mens muren falder, alting forandres og hendes to børn får nye kærestes og jobs hos hhv. et parabolfirma og Burger King! Da moderen atter vågner, er hun skrøbelig, og Alex ønsker hende hjem i familiens lejlighed, for at beskytte hende mod den nye virkelighed – at den 'antifaschistischer Schutzwall' er væk... Moderens soveværelse genskabes i bedste DDR-stil, den gamle ossie-mode findes frem, og jagten går ind på autentiske østtyske drueagurker, aviser og dårlig erstattingskaffe. Alt sammen emblemer på den forsvundne østtyske dagligdag og nødvendige for at moderen ikke aner uråd. I den henseende er *Good bye, Lenin* nærmest et katalog over DDR-rekvisitter og -hverdagsliv. På filmens hjemmeside finder man da også en ordbog over 'Ostbegriffe' forklaret for vesterlændinge – en god nøgle, hvis man vil bruge filmen til kulturstudier. Det egner den sig uægtelig godt til.

Det er ikke et nemt projekt, Alex kaster sig ud i. Moderen, Christiane, kan fra sit sengeleje høre overboen tænde for ZDF, hendes perfekt iscenesatte fødselsdag bliver nær spoleret af et oversize reklamebanner for Coca Cola, og luftskibe med reklamer for cigaretmærket West (!) flyver rundt mellem boligblokkene. Men Alex kæmper bravt, og han gør det som før antydte af kærlighed (..at han må siges at være 'medskyldig' i moderens hjerteanfald gør selvfølgelig ikke motivationen mindre). Den ene hvide løgn tager den næste, men at dette spind af bortforklaringer og røgslør er problematisk, devaluerer dog ikke det elementært rørende og 'renhjertede' i hans engagement.

Afsløring og erkendelse

Mod slutningen ser vi kort Alex' kæreste, Lara, fortælle moderen sandheden, og i de efterfølgende scener, hvor Alex fortsat anstrenger sig for at opretholde DDR-illusionen, er vi vidner til moderens blik på den ihærdigt lyvende søn. Hun ved besked, men han ved ikke, at hun

Good bye, Lenin (2003).

ved. Hendes blik røber ikke misbilligelse eller undren, men ømhed. Hun elsker ham for hans løgne, hans bestræbelser på at holde hende lykkelig og i live.

På samme tidspunkt bliver Alex bevidst om, at han selv har lært noget af løgneren. Som det indledende citat fortæller, konstruerer han et bedre og mere positivt DDR – det, han gerne selv ville have levet i. Nok skaber han en falsk virkelighed, men han gør det ved at (gen)finde fortidens potentiale. Herefter kan han gå fremtiden i møde på fastere grund under fødderne. Rigere på historisk bevidsthed og identitet.

Når *Good Bye Lenin* ikke bliver excessiv sentimental i scener, som den just beskrevne, skyldes det afdæmpede filmiske virkemidler, et humoristisk og veldrejet manus samt et godt skuespillerensemble. Særligt Daniel Brühl (Alex) og Katrin Sass (moderen) brænder igennem og er troværdige, men også Maria Simon, der spiller søsteren Ariane er god både som ossie og wessie. Hun kan i øvrigt også ses i Hans-Christian Schmidts nye *Lichter* (2003).

Humor og alvor

Good bye Lenin er (med få undtagelser) ikke bemærkelsesværdig i billedæstetisk henseende, men den er interessant i sin sammensætning af 'fiktive' og 'autentiske' billeder. Vi har dels filmens egne billeder. Filmens nutid (1989/90); enkelte scener fra 1978, hvor faderen er afhoppet til Vestberlin; og faldede småfilmoptagelser fra sommerhuset, da Alex og Ariane er børn. Dels bruger filmen en mængde autentisk materiale: Gamle aktualitetsudsendelser og nyhedsklip fra DDRs statslige TV; velkendte billeder fra tiden omkring murens fald; og børneprogrammet *Der Sandmann*.

De autentiske billeders integration i filmen er primært motiveret af, at den sengeliggende Christiane gerne vil se TV. Da Alex jo ikke bare kan tænde for apparatet uden at blive afsløret, optager og redigerer han sammen med kollegaen Denis (Florian Lukas) falske nyhedsudsendelser, der til forveksling ligner DDR-tidens 'Aktuelle Kamera'. I disse bruger Alex og Denis de autentiske billeder, der dog sættes ind i noget alternative sammenhænge. Et humoristisk eksempel er, da moderen har været nede på gaden og der, til sin forbavselse, mødt en tilflytter fra Vesttyskland. Der opstår således akut behov for en forklaring, og Alex laver derfor en udsendelse, hvor historien vendes på hovedet: DDR har åbnet sine grænser for asylsøgere fra vesten. Mennesker, der har fået nok af videoer, villaer og anden overfladisk velstand – og nu ønsker at være en del af det socialistiske fællesskab. Som billedmæssig dokumentation anvender Alex klip af befrieede østtyskere, der i oktober 1989 vælter ind over de før lukkede grænseovergang til Vestberlin!

Det er umuligt at holde lattermusklerne i ro i scener som ovennævnte, men som i de fleste gode komedier har latteren også i *Good bye, Lenin* en mere alvorlig side. Problematikken omkring historiekonstruktioner og manipulation.

Billeder lyver 24 gange i sekundet

Wolfgang Becker berører problemfeltet i diverse interviews. Temaerne historieforskning og fordrejning af aktuel virkelighed er ikke dukket op bag om ryggen på filmholdet. Becker siger meget præcist: "Man benutzt die gleichen Bilder und setzt sie in einen anderen Kontext mit einem anderen Kommentar und schon begegnen wir einer völlig verdrehten Wirklichkeit. Es heisst nicht zufällig, Film sei die Lüge 24 Mal in der Sekunde. Was ist der Wahrheitsgehalt von Bildern (...)" (*Kinofenster* 02/2003).

Nok er Alex Kerners hensigt ædel, men der stilles både spørgsmål ved billeders væsen generelt og ved brugen af dem. Herfra er vejen hen mod ideologi- og samfundskritiske diskussioner pivåben. Alex gør i princippet blot dét, som han gennem sin opvækst har iagttaget systemets propagandamaskine gøre - og det falder ham foruroligende let. Han drives frem af følelsen og tilsidesætter sandheden. Det samme kan man sige om det gamle DDR, hvor drivkraften vel blot var ideologi frem for følelse. Mekanismen er den samme, og den kan nok lokaliseres andre steder også...

Up close and personal

Ellers er Beckers film, som forgængeren *Das Leben ist eine Baustelle* fra 1997, med få undtagelser upåfaldende rent æstetisk. Sammenligner man fx med Tom Tykwers nyeste *Heaven* tegner der sig to meget forskellige udviklingslinjer i ny tysk film. Tykwer er visuelt mere ærgerrig, men til gengæld kommer Becker længere ind under huden på sine karakterer.

Filmens rum etableres i starten som umiskendelig (øst)berlinsk. Vi præsenteres for det gamle DDRs stoltheder: Fernsehturm, vægmaleriet på Haus des Lehrers og verdensuret på Alexander Platz, den monumentale Karl Marx Allé osv. Men byrummet bruges ikke i større omfang. *Good bye, Lenin* er ikke fortalt i totaler, men tæt på sine personer. Et eksempel: Den før omtalte scene, hvor moderen er gået ned på gaden, møder en tilflytter fra vesten og opdager andre markante ændringer i lokalområdet, udvikler sig interessant. Stående på gaden oplever hun en helikopter flyve en statue af Lenin gennem gaden og væk. Oprindelsen ses slowmotion, og vi ser Christianes forbløffede blik på Lenin, der langsomt svæver mod hende, vender/snor sig i tovet og næsten rækker hånden ud mod hende. Det er selvfølgelig denne passage, der har givet filmen sit navn, og det er virkningsfulde billeder.

Nogle vil sikkert - med reference til Theo Angelopoulos' *Odysseus blik* (1995) - hævde, at det er so-so med originaliteten i denne scene. Allerede i *Odysseus blik* var vi vidne til, at en gigantisk (men kasseret) statue af Lenin blev transporteret på et fragtskib ned ad Balkans floder med Harvey Keitel stående i forstævnen. Nok hilser *Good bye, Lenin* intertekstuel på Angelopoulos, men forskellen på de to films brug af motivet er slående. Hvor Angelopoulos fortæller i store og næsten monumentale totaler vist nok også indhyllet i betydningsladet hvid tågedis, går Becker mere 'konkret' til det. Pointen ligger her i den nære oplevelse i 'øjnehøjde' - Christianes stumme hilsen på og afsked med fortidens idol. Hun ser Lenin direkte i øjnene, hvorefter han vendes bort og svæver væk. De siger farvel.

Ironi og opbyggelighed

Det er således menneskene, der er i centrum hos Becker, og nyere tysk historie er egentlig blot kulissen i hvilken, der bliver fortalt. Men i kraft af identifikationen og indlevelsen bliver oplevelsen af historien også intensiveret. Vi oplever så at sige 'die Wende' indefra.

Og vi har jo set det før, men ikke i så nærværende og samtidig afbalanceret en version. Friheden er vundet, men de tidligere østtyskere må se deres fortid devalueret. Omvekslet til vesttyske D-mark er værdien forsvindende lille. I en scene forsøger Alex og Ariane at omveksle moderens sparepenge, men fristen er overskredet med to dage, og sedlerne er ingenting værd. Samme aften spreder en desillusioneret Alex dem i vinden på toppen af boligblokken, mens Lara opfordrer ham til at skribe sin frustration ud. Hans skrig glider over i et folkebrøl - dog ikke af undertrykt frustration og livslede, men af vild jubel. Snart eksploderer fyrværkeri om ørene på Alex og Lara. Det genforenede fodboldlandshold har vundet VM og det genforenede folk jubler. Måske endda ekstra højt, fordi der ikke ellers er meget at juble sammen over?

Ikke desto mindre påvirkes Alex og Lara positivt af spektaklet, og de, filmen og vi glemmer snart alt om værdiløse sparepenge. Det er symptomatisk for *Good bye, Lenin*, at den ikke fortrænger genforeningens skyggesider, men omvendt heller ikke sætter sig ned

og grubler indædt over dem. Filmen har som allerede antydnet en opbyggelig historie at fortælle. Den rummer en gruppe personer, der enten skal videre i eller på ordentlig vis afslutte livet. Mod filmens afslutning er det da også moderens aske, der spredes fra boligblokkens tag. Ud over det hele(de) Berlin - og Alex kan konkludere, at DDR-tiden for altid vil være forbundet med gode minder om moderen, om store begivenheder (som fx rumrejser), Der Sandmann, sommerhuset osv. Sidstnævnte er de minder, vi møder i den falmede småfilmsmontage fra filmens første minutter - legende leende børn i solskin og varmt modlys. Minderne kan ingen devaluere. Alex tager fortiden med sig ind i fremtiden i stedet for blot at kassere den. Det bliver næsten helt kierkegaardsk 'forlæns og baglæns'. Dèt er en af *Good bye, Lenins* vægtige pointer, og den synes alvorligt ment, ikke ironisk.

Filmens evne til både at være alvorlig og morsom er udsøgt, og det er der mange, der har syntes. *Good bye, Lenin* har vundet adskillige priser og netop rundet seks millioner solgte billetter i Tyskland. Den har haft premiere i England, og senere på måneden kommer turen til bl.a. Frankrig og filmfestivalen i Toronto.

Faktaboks

Good bye, Lenin (2003), 121 min, Tyskland.
Instruktion: Wolfgang Becker.
Manuskript: Wolfgang Becker og Bernd Lichtenberg.

Officiel hjemmeside: www.good-bye-lenin.de

Filmen er produceret af *X-filme Creative Pool*, et selskab grundlagt af bl.a. Tom Tykwer og Becker selv. Også Tykwers film fra *Wintherschläfer* (1997) til og med *Heaven* (2002) er produceret i dette regi. Flere af *X-filme Creative Pools* film kan i øvrigt fås i Gloria (Kbh.).

Becker-citatet om manipulation er fra Margret Köhlers interview i *Kinofenster* 02/2003, tilgængelig på www.kinofenster.de

www.filmiland.dk kan også byde på et Becker-interview, samt et portræt af ny tysk film.

Det skal desuden nævnes, at *Good bye, Lenin* er den første film i de danske kunstbiografers nye filmklub *Filmporten* - et seriøst svar på giganternes *Biografklub Danmark*. Se mere på www.filmporten.dk.

[Udskriv denne artikel](#)

[Gem/åben denne artikel som PDF \(? Kb\)](#)

[Gem/åben hele nummeret som PDF \(??? Kb\)](#)

|| [forrige side](#) | [næste side](#) ||